

Міністерство освіти і науки України

**Одеський національний університет
ім. І. І. Мечникова**

Філософський факультет

Кафедра культурології

Плани семінарських
занять з курсу

Філософія культури

Склад канд. філос. наук, доцент
В. Л. Левченко

Тема 1.

1. Уявлення про культуру в античності, середньовіччі, Відродженні.
2. Становлення теорії культури в європейській філософії доби Просвітництва.

ЛІТЕРАТУРА

- Баткин Л. М. Итальянское Возрождение в поисках индивидуальности. – М., 1989.
- Вольтер. Философские сочинения. – М., 1988.
- Гердер И. Г. Идеи к философии истории человечества. – М., 1975.
- Гуревич А. Я. Средневековый мир. – М., 1990.
- Гуревич П. С. Философия культуры. – М., 1995. – С. 26–28.
- Дильтей В. Воззрение на мир и исследование человека со времен Возрождения и Реформации. – М.; Иерусалим, 2000.
- Кассирер Э. Избранное: Индивид и космос. – М., СПб., 2000. – С. 7–269.
- Левченко В. Л. Мышление и неразумие (некоторые аспекты эпистемологии Дж.Локка) // Філософсько-антропологічні студії 2001. – К.; Дніпропетровськ, 2001. – Спецвипуск.
- Лотман Ю. М. Слово и язык в культуре Просвещения // Лотман Ю. М. Избранные статьи. В 3 т. – Т. 1. – Таллинн, 1992.
- Руссо Ж.-Ж. Рассуждения о науках и искусствах // Руссо Ж.-Ж. Избранные сочинения. – М., 1961. – Т. 1.

Тема 2.

1. Романтична філософія культури.
2. Неоромантична трактовка культури «філософією життя» (Ф. Ницше):
 - а) аполонівське та діонісійське начало в європейській культурі;
 - б) міфологізм Ф. Ницше;
 - в) ідея вічного повернення тогож самого.

ЛІТЕРАТУРА

- Виндельбанд В. Философия в немецкой духовной жизни XIX ст. // Виндельбанд В. Избранное: Дух и история. – М., 1995. – С. 307–331.
- Габитова Г. М. Философия немецкого романтизма. – М., 1978.
- Гете И. В. Избранные философские произведения. – М., 1964.
- Гумбольдт В. О духе, присущем человеческому роду // Гумбольдт В. Язык и философия культуры. – М., 1985. – С. 337–345.
- Гумбольдт В. Характер языка и характер народа // Там же. – С. 370–381.

Делез Ж. Ницше. – СПб., 2001.

Манн Т. Философия Ф. Ницше в свете нашего опыта // Манн Т. Сочинения. – М., 1981. – Т. 10.

Ницше Ф. Рождение трагедии, или эллинство и варварство // Ницше Ф. Сочинения. – М., 1990. – Т. 1.

Хайдеггер М. Слова Ницше «Бог мертв» // Хайдеггер М. Работы и размышления разных лет. – М., 1993. – С. 168–217.

Тема 3.

1. Феноменологічно-герменевтичні концепції та їх вплив на європейську культуру.
2. Герменевтика як метод розуміння культурних феноменів у концепції В. Дільтея.
3. Культурологічний смисл концепції «життєвого світу» Е. Гуссерля.

ЛІТЕРАТУРА

Вальденфельс Б. Вступ до феноменології. – К., 2002.

Вальденфельс Б. Мотив чужого. – Мн., 1999.

Гуссерль Э. Кризис европейского человечества и философия // Культурология. XX век. Антология. – М., 1995. – С. 295–330.

Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология // Вопросы философии. – М., 1992. – № 7.

Дильтей В. Введение в науки о духе // Зарубежная эстетика и теория литературы 19–20 вв. – М., 1985.

Дильтей В. Типы мировоззрений и обнаружение их в метафизических системах // Культурология. XX век. Антология. – М., 1995.

Дильтей В. Категории жизни // Вопросы философии. – 1995. – № 10.

Дильтей В. Сон. Воображение поэта. Элементы поэтики // Вопросы философии. – 1995. – № 5.

Дильтей В. Введение в науки о духе // Дильтей В. Собрание сочинений в 6 тт. – М., 2000.

Исследования по феноменологии и философской герменевтике. – Мн., 2001.

Левченко В. Л. Этические взгляды Э. Гуссерля // Феноменологія і практична філософія: Щорічник, 2001 / Укр. феноменол. т-во при Укр. філос. фондї. – К., 2003.

Плотников Н. С. Жизнь и история. Философская программа Вильгельма Дильтея // Дильтей В. Собрание сочинений в 6 тт. – М., 2000. – С. 15–248.

Херрман Ф. фон. Понятие феноменологии у Хайдеггера и Гуссерля. – Мн., 2000.

Финк Э. Основные феномены человеческого бытия // Проблема человека в западной философии. М., 1988. – С. 357–403.

Тема 4.

1. Циклічні концепції розвитку культури (Н. Данілевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі).
2. Критика О. Шпенглером європоцентризму та панлогізму як методів пізнання історії та культури.
3. Морфологія культури в концепції О. Шпенглера.

ЛІТЕРАТУРА

- Аверинцев С. С. «Морфология культуры» О. Шпенглера // Новые идеи в философии. Ежегодник философского общества. – М., 1991.
- Данилевский Н. Я. Россия и Европа. – М., 1991.
- Левченко В. Л. Культура как духовный контекст эпохи в работах П. М. Бицилли // Труды семинара по герменевтике (Герменеус). Вып. 1. – Одесса: Принт-Мастер, 1999.
- Тавризян Г. М. О. Шпенглер, Й. Хейзинга: две концепции кризиса культуры. – М., 1989.
- Тойнби А. Постижение истории. – М., 1991.
- Шпенглер О. Закат Европы // Самосознание европейской культуры XX в. – М., 1991. – С. 23–68; Культурология. XX век. Антология. – М., 1995. – С. 432–453.
- Шпенглер О. Закат Европы. В 2-х тт. – М., 1993–1998.

Тема 5.

1. Концепція кризи культури О. Шпенглера.
2. Концепція кризи культури Й. Хейзінгі.
3. Концепція кризи культури Х. Ортегі-і-Гассета.
4. Література та мистецтво XX ст. о кризи культури.

ЛІТЕРАТУРА

- Вебер А. Германия и кризис европейской культуры // Культурология. XX век. Антология. – М., 1995. – С. 281–296.
- Зиммель Г. Конфликт современной культуры // Культурология. XX век. Антология. – М., 1995. – С. 378–398.
- Ортега-и-Гассет Х. «Дегуманизация искусства» и другие работы. Эссе о литературе и искусстве. Сборник. – М., 1991.
- Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? – М., 1991.
- Ортега-и-Гассет Х. Эстетика. Философия культуры. – М., 1991.
- Самосознание европейской культуры XX века. – М., 1991.
- Тавризян Г. М. О. Шпенглер, Й. Хейзинга: две концепции кризиса культуры. – М., 1989.
- Хейзинга Й. Homo ludens // Хейзинга Й. Homo ludens. В тени завтрашнего дня. – М., 1992. – С. 5–240.

Шпенглер О. Закат Европы // Самосознание европейской культуры XX в. – М., 1991. – С. 23–68; Культурология. XX век. Антология. – М., 1995. – С. 432–453.

Шпенглер О. Закат Европы. В 2-х тт. – М., 1993–1998.

Тема 6.

1. Проблема символу в філософії XX ст.
2. Філософія культури Е. Кассіра як філософія символу.
3. Символ і архетип в юнгіанстві.

ЛІТЕРАТУРА

Аверинцев С. С. К истолкованию символики мифа об Эдипе // Античность и современность. – М., 1972.

Дмитренко М., Іваннікова Л. та ін. Українські символи. – К., 1994.

Кассирер Э. Избранное: Индивид и космос. – М., СПб., 2000.

Кассирер Э. Опыт о человеке: Введение в философию человеческой культуры // Проблема человека в западной философии. – М., 1988. – С. 3–30.

Кассирер Э. Философия символических форм. Введение и постановка проблемы // Культурология. XX век. Антология. – М., 1995. – С. 163–212.

Кассіра Е. Символ // Філософсько-антропологічні читання'97. – К., 2000. – С. 265–288.

Лангер С. Философия в новом ключе: Исследование символики, разума, ритуала и искусства. – М., 2000.

Лосев А. Ф. Знак. Символ. Миф. – М., 1982.

Лосев А. Ф. Очерки античного символизма и мифологии. – М., 1994.

Лотман Ю. М. Символ в системе культуры // Лотман Ю. М. Избранные статьи. В 3 т. – Т. 1. – Таллинн, 1992.

Свасьян К. А. Проблема символа в современной философии. – Ереван, 1982.

Свасьян К. А. Философия символических форм Э. Кассирера: критический анализ. – Ереван, 1989.

Юнг К. Г. Архетип и символ. – М., 1993.

Юнг К. Г. Человек и его символы. – М., 1997.

Тема 7.

1. Проблема міфу в контексті ідеї універсальності культури.
2. Структуралізм і деконструктивізм про сутність міфологічного мислення.
3. Міфологія як універсальна якість культури в концепції О. Лосева.

ЛІТЕРАТУРА

- Ахундов М. Д. Картина мира: от мифа к науке // Природа. – 1987. – № 12. – С. 58–70.
- Барт Р. Мифологии. – М., 1996.
- Барт Р. Миф сегодня // Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. – М., 1989.
- Голосовкер Э. Я. Логика мифа. – М., 1987.
- Гуревич П. С. Социальная мифология. – М., 1983.
- Історична міфологія в сучасній українській культурі. Матеріали досліджень. – К., 1998. – Вип. 1, 2.
- Кирилюк А. Универсалии культуры и семиотика дискурса. Новелла. – Одесса, 1998.
- Лангер С. Философия в новом ключе: Исследование символики, разума, ритуала и искусства. – М., 2000.
- Леви-Стросс К. Мифологии. В 4-х тт. – М., 1999–2002.
- Леви-Стросс К. Структурная антропология. – М., 1983.
- Лосев А. Ф. Диалектика мифа // Лосев А. Ф. Из ранних произведений. – М., 1990.
- Лосев А. Ф. Знак. Символ. Миф. – М., 1982.
- Лотман Ю. М., Успенский Б. А. Миф – имя – культура // Лотман Ю. М. Избранные статьи. В 3 т. – Т. 1. – Таллинн, 1992.
- Пропп В. Я. Исторические корни волшебной сказки. – Л., 1986.
- Пятигорский А. М. Мифологические размышления. Лекции по феноменологии мифа. – М., 1996.
- Сауленко Л. Л. Мы наш, мы новый мир построим. Мифология тоталитарного искусства. – Одесса, 2001.
- Фрейденоберг О. М. Миф и литература древности. – М., 1978.
- Юнг К. Г. О современных мифах. – М., 1994.

Тема 8.

1. Проблема смислу в філософії та гуманітарної думки ХХ ст.
2. Основні семіотичні категорії в філософії культури.
3. Знак, значення, смисл.

ЛІТЕРАТУРА

- Кирилюк А. Универсалии культуры и семиотика дискурса. Новелла. – Одесса, 1998.
- Кримський С. Б. Ціннісно-смисловий універсум як предметне поле філософії // Філософ. і соціологічна думка. – 1996. – № 3–4. – С.102–116.
- Крымский С. Б., Парахонский Б. А., Мейзерский В. М. Эпистемология культуры. – К., 1993.
- Левченко В. Л. Классическая рациональность и барочный стиль мышления // Sententiae: наукові праці Спільки дослідників модерної філософії. – Вінниця: Універсум–Вінниця, 2000. – № 2.

Левченко В. Л. Научная рациональность и онтология культуры // Вісник Дніпропетровського університету. Соціологія. Філософія. Політологія. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2001. – Вип.7. – С. 136–143.

Левченко В. Л. Смысл как онтологический параметр в философии музыки // Музична творчість і культура. Науковий вісник Одеської державної консерваторії ім. А.В.Нежданової. – Одеса: АстроПринт, 2000. – Вип. 1.

Левченко В. Л. Споры о науке: к проблеме единства и сущности научной рациональности // Грані.– Дніпропетровськ, 2002. – Вип. 5 (25).

Левченко В. Л. Стиль и контекст как культурные основания научного мышления // Перспективи. – Одеса, 1999. – № 7–8.

Пятигорский А. М. Избранные труды. – М., 1996.

Сильвестров В. В. Про походження універсального тексту сучасної культури // Філософ. і соціологічна думка. – 1990. – №6. – С. 96–106.

Эко У. Отсутствующая структура. – СПб., 1998.

Тема 9.

1. Проблема гри в філософії ХХ ст.
2. «Культура як гра» (Й. Гейзінга).
3. Тема карнавала. Культура як вистава (Г. де Бор).

ЛІТЕРАТУРА

Гуревич П. С. Философия культуры. – М., 1995.

О природе смеха. Материалы круглого стола. – Одесса: ООО Студия «Негоциант», 2000.

О природе смеха. – Вып. 2. – Одесса: ООО Студия «Негоциант», 2001.

О природе смеха. – Вып. 3. – Одесса: ООО Студия «Негоциант», 2002.

Тавризян Г. М. О. Шпенглер, Й. Хейзинга: две концепции кризиса культуры. – М., 1989.

Хейзинга Й. Homo ludens // Хейзинга Й. Homo ludens. В тени завтрашнего дня. – М., 1992. – С. 5–240.

Финк Э. Основные феномены человеческого бытия // Проблема человека в западной философии. М., 1988. – С. 357–403.

Тема 10.

1. Основні антропологічні виміри культури.
2. Культура і сміх.
3. Культура і смерть.
4. Культура і ерос.

ЛІТЕРАТУРА

Гуревич П. С. Философия культуры. – М., 1995.

О природе смеха. Материалы круглого стола. – Одесса: ООО Студия «Негоциант», 2000.
О природе смеха. – Вып. 2. – Одесса: ООО Студия «Негоциант», 2001.
О природе смеха. – Вып. 3. – Одесса: ООО Студия «Негоциант», 2002.
Русский эрос или философия любви в России. – М., 1991.
Танатография Эроса. – М., СПб., 1994.

Тема 11.

1. Проблема діалогізму культури в концепції М. Бахтіна.
2. Проблема діалогізму культури в концепції М. Бубера.
3. Проблема діалогізму культури в концепції О. Розенштока-Хюссі.
4. Диалог і розвиток мислення (Л.Виготський).

ЛІТЕРАТУРА

Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. – М., 1979.
Бахтин М. М. Проблемы поэтики Достоевского. – М., 1972.
Бубер М. Я и ты. – М., 1993.
Выготский Л. С. Мышление и речь // Выготский Л. С. Собр. соч. – Т. 2. – М., 1982.
Гуревич П. С. Философия культуры. – М., 1995.
Розеншток-Хюсси О. Язык рода человеческого. – М.–СПб., 2000.

Тема 12.

1. Специфіка етнокультурних процесів.
2. Сучасний мультикультуралізм.
3. Проблема толерантності в культурі.

ЛІТЕРАТУРА

Бистрицький Е. К. Культура як світ національного буття // Філософська і соціологічна думка. – К., 1995. – № 1, 2.
Гуревич П. С. Философия культуры. – М., 1995.
Левченко В. Л. Этнический анекдот в национальной идентификации // О природе смеха. – Вып. 3. – Одесса: ООО Студия «Негоциант», 2002.
Левченко В. Л. Особенности формирования логики толерантности в средневековом мышлении // Логика толерантности и права.–Екатеринбург: Изд-во Урал.ун-та, 2002.
Левченко В. Л. Культурна ідентичність та основи культурних прав в суспільстві, що модернізується (пошук методології) // Ідея правової держави: історія і сучасність. – Київ–Луганськ, 2002.
Універсальні виміри української культури. – Одеса, 2000.

Пролеєв С. В. Національне буття: тотальність культури та альтернатива побуту // Філософська думка. – К., 2002. – № 6.

Швейцер А. Культура и этика // Швейцер А. Благоговение перед жизнью. – М., 1992.

Тема 13. Круглий стол «Актуальні проблеми сучасній культури (філософський погляд)».